

MORGENBLADET

Utenriksanalyse

Kina gir lite ved dørene. Det er i ferd med å forverre forholdet til USA.

Av Av Stein Tønnesson

Frontalt angrep: Kineserne måtte forsvare seg mot tøff kritikk fra vestlige forskere under Stockholm China Forum. Undertrykkningen av opposisjonelle i landet hardner til. Bildet viser en støttedemonstrasjon for fengslede Liu Xiaobo i Hong Kong 12. januar. Foto: Vincent Yu/Scanpix

Utenrikspolitisk e forskere i USA og Europa er nå samstemte i sin bekymring for Kinas utvikling på nær sagt alle områder. Alle frykter at det gode kinesisk-amerikanske forholdet i president Barack Obamas første år skal bli forverret.

Relaterte artikler:

- [Hilsen fra Lama Ole](#)

Siden 2007 har forskere fra begge

sider av Atlanteren møttes to ganger i året i Stockholm på invitasjon fra utenriksminister Carl Bildt og German Marshall Fund of the United States. Stockholm China Forum begynte som et amerikansk forsøk på å overtale europeerne til å utvikle en felles transatlantisk holdning til det fremvoksende Kina. Det ble kontant avvist. Europa, anført av president George W. Bush, ville ikke være med på noen oppdemming av Kina. Mange av de amerikanske deltagerne betakkete seg også. De ville «engasjere» Kina, som tross mangler var på rett vei. Kina hadde gjort mer enn noe annet land for å redusere fattigdom. Det fantes ulike meninger i Kina, og det kunne spores utvikling i retning av et rettssamfunn.

I 2008 ble alt vendt på hodet. Amerikanerne snakket ikke lenger om en felles transatlantisk front. USAs forhold til Kina var forbedret, mens EU hadde fått problemer. Kineserne avviste alle europeiske handelspolitiske forslag, og avlyste et toppmøte med EU da Frankrikes president Nicolas Sarkozy møtte Dalai Lama. Europeerne fryktet dessuten at USA og Kina, som noen kalte G2, skulle blokkere en klimapolitisk avtale i København 2009. Amerikanerne ønsket å samordne seg med Kina overfor Nord-Korea, Iran, Pakistan og

Afghanistan.

Nå i 2010, under det sjette Stockholm China Forum sist helg, oppsto plutselig den transatlantiske fronten av seg selv. Det ble tøft for den lille gruppen av kinesiske utenrikspolitiske eksperter å forsvare seg. De var fornøyd med at Obama hadde satset på et godt forhold til Kina. Men når de skulle forklare hvorfor vertskapet sensurerte Obamas tale til studentene i Shanghai i november, og hvorfor de sendte ham tomhendt hjem, kunne de ikke nevne annet enn Kinas skuffelse over at USA fortsatt selger våpen til Taiwan.

Kritikken fra de vestlige forskerne var unison. Kina forsøkte aldri å bidra til at det kom en klimaavtale i København. Kinas militære styrkeoppbygging har skapt bekymring hos naboene deres. En britisk statsborger er blitt henrettet for narkotikasmugling. Undertrykkningen av opposisjonelle i Tibet og Xinjiang er voldsommere enn noen gang. Kinesiske menneskerettighetsaktivister blir arrestert og dømt til lange fengselsstraffer. Sist nå den kjente regimekritikeren Liu Xiaobo, og advokaten Gao Zhisheng, som er blitt nevnt som kandidat til Nobels fredspris, «forsvant» fra fengselet sitt i september i fjor.

Dertil kommer mistanken om at det kinesiske militæret står bak cyberangrep på Google og andre internettselskaper. Det snakkes også om at kineserne skal ha øvd seg på å stenge ned vestlige elektrisitetsverk ved hjelp av it-angrep.

Aller størst er bekymringen for Kinas økonomi. Det kan virke rart, for Kina har jo greid seg strålende gjennom finanskrisen. Veksten i 2009 var på åtte prosent. At Kinas etterspørsel etter råvarer ble opprettholdt, bidro dessuten til å hjelpe mange utviklingsland. Men vestlige økonomer mener verdens finanssystem ikke kan tåle at Kina fortsetter med sine enorme handelsoverskudd. Den kinesiske valutaen må skrives opp slik at kinesiske varer blir dyrere i utlandet og utenlandske varer blir billigere i Kina. Dessuten må en større del av Kinas inntekter gå til husholdningene, så de kan øke sin kjøpekraft.

Når Kina berget seg gjennom krisen, var det ved hjelp av kjempemessige, offentlig garanterte lån, ofte til ulønnsomme bedrifter. USA og Kina har hvert sitt enorme gjeldsproblem. USA skylder så mye penger at amerikanerne trolig bare vil kunne betale gjelden ved hjelp av inflasjon. Kina har så mye utestående både i utlandet og hos interne låntagere at de aldri vil få pengene tilbakebetalt.

I Stockholm manglet det ikke på spådommer om handelskrig og økende proteksjonisme. Sjelden har jeg opplevd et mer illevarslende møte.

Stein Tønnesson

Historiker og fredsforsker ved Institutt for Institutt for fredsforskning

(Prio). stein@prio.no

Publisert 22. januar 2010